

יום של תורה

פרשת שמ"ג תשפ"ו

בפרק י' של ויקרא, התורה אומרת:

א / וַיִּקְחוּ בְנֵי-אֱהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מִחֶתְתּוֹ, וַיִּתְּנוּ בָהֶן אֵשׁ, וַיִּשִׂימוּ עָלֶיהָ, קִטְרֹת; וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי יְהוָה, אֵשׁ זָרָה--אֲשֶׁר לֹא צִוָּה, אֹתָם

ב / וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלִּפְנֵי יְהוָה, וַתֹּאכַל אוֹתָם; וַיָּמָתוּ, לִפְנֵי יְהוָה

בין הנושאים באה להדגיש את טעותם של שני האנשים, ולהצדיק שהקב"ה מצווה חוק זה.

אותו מדרש מוכיח אותם גם על כך שלא נשאו אישה, ומצדיק בכך את גורלם. מכל החטאים שנמנו עד כה, זה נראה המפתיע ביותר, שכן זהו היחיד שאינו קשור במהותו לאירוע המשכן שבו מתרחשת מותם של שני האנשים.

חז"ל³ מוסיפים שבפועל צדקו כשהביאו אש זרה, שכן כך פועלת הקרבת הקרבנות, בצירוף אש ארצית עם אש שמימית. אולם הם עשו זאת מבלי להיוועץ תחילה במשה, ובכך הורו הלכה בפני רבם. התנהגות זו נמתחת עליה ביקורת חריפה על ידי חז"ל, המצביעים על חוסר כבוד עמוק.

הגמרא⁴ מביאה התנהגות תמוהה עוד יותר: "כִּבֵּר הָיוּ מִשֶׁה וְאֱהֲרֹן מְהַלְכִין בְּדֶרֶךְ, וְנָדָב וַאֲבִיהוּא מְהַלְכִין

כאשר אנו מעיינים בנושא, אנו מוצאים מספר רב מאוד של חטאים שהוצעו על ידי חז"ל כדי להצדיק את העונש שנגזר על נדב ואביהוא. נדיר למצוא ריבוי כזה של עבירות באירוע אחד, ועלינו לנסות משנה לשנה להעמיק בהבנת העניין.

נתחיל בציון כמה ביקורות שהוזכרו על ידי חז"ל. קיים ויכוח בין רבי יוסי הגלילי לבין רבי עקיבא. הראשון סבור שחטאם של שני בני אהרן הוא בכך שהתקרבו לה' בשעה שהתגלה לחנוכת המשכן, בעוד שהיה עליהם להישאר במרחק רב יותר. רבי עקיבא סבור לעומת זאת שהחטא הוא זה המוזכר במפורש בפסוק, שהקריבו אש זרה.

המדרש² מביא שהם באו שתויי יין. הדבר נלמד מהמשך הפסוקים, שבהם התורה מזהירה את הכהנים מפני שתיית יין בשעת עבודתם במקדש. סמיכות זו

¹ תורת כהנים, פרשת אחרי מות, פרשה א', פסקה ב'.

² ויקרא רבה, פרק י"ב, פסקה א', וכן ראו גם פרק כ', פסקה ו'.

³ מסכת עירובין, דף ס"ג ע"א.

⁴ מסכת סנהדרין, דף נ"ב ע"א.

אֲחֵרֵיהֶן, וְכָל יִשְׂרָאֵל אֲחֵרֵיהֶן. אָמַר לוֹ נָדָב לְאָבִיהוּא:
אֵימַתִּי יָמוּתוּ שְׁנֵי זְקֵנִים הִלְלוּ וְאֲנִי וְאַתָּה נִנְהִיג אֶת
הַדּוֹר? אָמַר לָהֶן הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: הִנְרָאָה מִי קוֹבֵר
אֶת מִי. " כִּיצַד יִיתְכֵן שְׁנֵי אַנְשִׁים אֱלוּ יִיחַלוּ לִרְאוֹת
אֶת אֲבִיהֶם מִסְתַּלֵּק? דָּבָר זֶה יִכּוֹל לְהִתְרַחֵשׁ בְּהַקְשָׁרִים
שֶׁל יְרוּשָׁה אֲצֵל אַנְשִׁים שְׁפִלִים, אֲדָךְ לְמִצּוֹא מַחֲשֵׁבָה כְּזוֹ
אֲצֵל אַנְשִׁים כֹּה יִרְאִי שָׁמַיִם נִרְאָה בְּלִתִּי מִתְקַבֵּל עַל
הַדַּעַת.

נביא פרט נוסף המאשימם עוד קודם לאירועים.
המדרש⁵ מביא ששני בני אהרן היו כבר חייבים מיתה
משעת מתן תורה. אכן, התורה אומרת⁶:

ט / וַיַּעַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן נָדָב וְאָבִיהוּא וְשִׁבְעִים מִזְקְנֵי
יִשְׂרָאֵל
י / וַיִּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת רַגְלֵיהֶם כַּמַּעֲשֵׂה לְבַנְת
הַסִּפְיָר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטָהָר
יא / וְאֵל אֲצִילֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁלַח יָדוֹ וַיַּחֲזוּ אֶת
הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ

הפסוק מציין בבירור כי בין השאר, נדב ואביהוא היו
צריכים להיענש בעונש אלוקי על כך שהתבוננו
בנוכחות האלוהים, בהתאם לדברי ה' למשה: "לא
יראני האדם וחי".

הערוך לנר⁸ מדגיש פרט המאפשר לנו לגשת לתשובה.
חז"ל מתארים את הסצנה שבה מתו שני בני אהרן:
"תִּנְיָא, אָבָא יוֹסִי בֶן דּוֹסִתַּי אֹמְרִי: שְׁנֵי חוֹטִין שֶׁל
אִשׁ יֵצְאוּ מִבֵּית קוֹדֵשׁ הַקְּדוֹשִׁים וְנִחְלְקוּ לְאַרְבַּע,
וְנִכְנְסוּ שְׁנַיִם בְּחוֹטְמוֹ שֶׁל זֶה וְשְׁנַיִם בְּחוֹטְמוֹ שֶׁל זֶה
וְשָׂרְפוּם."

הרב תמה על מיתה זו לאור טבע הלהבות. התוספות⁹
מביאים בשם המדרש¹⁰ שמשם תמה כאשר קיבל את
ציווי ה' לבנות מזבח מעץ מצופה בשכבה דקה של
נחושת, כדי להקריב עליו קרבנות. התורה¹¹ דורשת
שהאש תבער תמיד על המזבח. כיצד עובי דק כזה של
נחושת ימנע מן האש לכלות את העץ? על כך השיב לו
הקב"ה: "כִּךְ דָּרְכֵי בָּאֵשׁ שֶׁל מַעֲלָה אֵשׁ אוֹכֵלָה אֵשׁ
וְאֵינוּ מַכְלָה כְּדַכְתִּיב וְהַסְנֵה אֵינוּ אוֹכֵל."

מה פירוש הביטוי "אש אוכלת אש"? הוא מתבאר
מתוך הצורך להביא אש ארצית על המזבח. אף שהאש

השמימית אינה פוגעת בעץ המזבח, האש הארצית,
הנמצאת בהכרח עם הקרבנות, הייתה מכלה אותה.
אש זו אינה יכולה לפעול כמו האש היורדת מן
השמים, ולכן העץ אינו יכול לעמוד בפניה. לכן הקב"ה
מדגיש תכונה מיוחדת של האש השמימית: היא
מסוגלת לשרוף את האש הארצית. ממילא, האש
שהאדם מביא אינה מסוכנת לעץ המזבח, שכן האש
האלוקית מגינה עליו מפני סכנת האש הארצית.

אם כן, אנו מתקשים להבין את מותם של שני
האנשים: כיצד ייתכן שאש אלוקית זו תפגע בהם?

כדי לענות, מבאר הרב מדוע לא מתו בשעת מתן
תורה, אף שראו את הנוכחות האלוהית. בנוסף, אנו
מוצאים נושא זה חוזר גם לגבי משה, ונראה שחז"ל
מביאים בכך הסברים סותרים. אכן, כאשר משה
מבקש רחמים לאחר חטא העגל, הוא אומר לה'¹²:

יח / וַיֹּאמֶר: הֲרֵאֵנִי נָא, אֶת-כְּבֹדְךָ
יט / וַיֹּאמֶר, אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל-טוֹבִי עַל-פְּנֶיךָ, וְקִרְאתִי
בְּשֵׁם יְהוָה, לְפָנֶיךָ; וַחֲנַתִּי אֶת-אֲשֶׁר אָחֹן, וְרַחֲמַתִּי
אֶת-אֲשֶׁר אֲרַחֵם
כ / וַיֹּאמֶר, לֹא תוֹכֵל לִרְאוֹת אֶת-פָּנַי: כִּי לֹא-יִרְאֵנִי
הָאָדָם, וְחִי

הגמרא¹³ מספרת שלאחר מכן ביקש משה מהקב"ה
להתגלות אליו, אך הפעם הקב"ה סירב לו, ואמר לו:
"תִּנְיָא מִשְׁמִיָּה דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה, כִּךְ אָמַר לוֹ
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשָּׁה: כְּשֶׁרְצִיתִי – לֹא רְצִיתִי,
עֲכָשְׁיוּ שְׂאֵתָה רוּצָה – אֵינִי רוּצָה."

הקב"ה מתייחס כאן לאירוע הסנה, שבו משה הסב
את פניו כדי שלא להביט בנוכחות האלוהית.
התוצאות נראות סותרות, שכן מצד אחד חז"ל
מדגישים את גודל זכותו של משה במעשה זה, שזכה
לאחר מכן שאור יקרין מפניו; ומצד שני דברי הגמרא
שלנו רומזים שמשם החמיץ הזדמנות ייחודית. כלומר,
היה עליו להביט. אך אם כן, מה לגבי חוסר האפשרות
לאדם לשרוד חוויה זו?

ננסה להבין את משמעותה העמוקה של אי-היכולת
להתבונן באלוקות. לפי הזוהר¹⁴, קביעה זו אינה
כללית אלא תיאור של מצב. אין הכוונה לתרגם כאן

⁵ שמות רבה, פרק ג', פסקה א'.

⁶ שמות, פרק כ"ד.

⁷ שמות, פרק ל"ג, פסוק כ'.

⁸ בספרו "מנחת עני", על פרשת שמיני.

⁹ על מסכת חגיגה, דף כ"ז ע"א.

¹⁰ תנחומא, פרשת תרומה, אות י"א.

¹¹ ויקרא, פרק ו', פסוק ו'.

¹² שמות, פרק ל"ג.

¹³ מסכת ברכות, דף ז' ע"א.

¹⁴ תיקוני הזוהר, תיקון ס"ט, דף קט"ו ע"א.

כדי לזכות לגישה למקורות העמוקים ביותר. משום כך לימוד הפשט קודם תמיד ללימוד הקבלה, אף שבמצב הראשוני היה הסדר הפוך.

בשעה שהקב"ה מתגלה למשה בסנה, הרע עדיין קיים, ואף משה חייב להסב את פניו. אין הוא יכול להשיג את הידיעה בשלמותה. לכן הוא מתוגמל על מעשהו, ואור קורן מפניו. אולם בשעת מתן תורה הרע מסתלק, הקב"ה מסיר את שליטתו, והאדם חוזר להיות מסוגל לגשת לעץ החיים, המתבטא בלוחות הראשונים. משום כך נדב ואביהוא רואים את האלוקות ואינם מתים. כך אנו מבינים שמשה, שעלה למדרגה גבוהה מהם, זוכה להשגות נשגבות ועמוקות לאין שיעור.

חטא העגל פוגם באפשרות זו ומחזיר את העולם למגע עם הרע. עץ הדעת שב ומונע את הגילוי המלא של עץ החיים. הלוחות נשברים ומוחלפים בלוחות חדשים המבטאים את עץ הדעת. מעתה שוב אין אפשרות לראות, ואנו מסתפקים בשמיעה. אז מבקש משה מהקב"ה לראות, והקב"ה משיב לו: "כשרציתי - לא רצית, וזה היה ראוי לנוכח קיום הרע; עכשיו שאתה רוצה - למרות קיום הרע - אני איני רוצה עוד".

הערוך לנר מסביר בדרך זו את המחלוקת בין רבי יוסי לרבי עקיבא הדנים במהות חטאם של נדב ואביהוא: האם התקרבו יתר על המידה או שהקריבו אש זרה.

בפועל מדובר בדיוק באותו דבר, שכן האחד הוא תוצאה של השני. אכן, האש הזרה שעליה מדברת התורה מתוארת על ידי **האריז"ל** ככוחות הרע הקשורים למה שאנו מכנים חיצוניות החיים. שני בני אהרן, שגם הם חוו את הראייה האלוקית, מבקשים להסיר את הגורם הזר החוסם כעת את הגישה אליה. האש הזרה שעליה אנו מדברים היא למעשה הרע השוכן באדם, היצר הרע. משום כך יכלה האש השמימית לפעול. לא היה מדובר בשריפת גופות אלא בתיקון פגמי הנפש.

מכאן אנו מבינים מדוע הם נחשבים כשקועים בשכרות היין ומדוע לא נשאו אישה. היין מתואר בתלמוד כפרי עץ הדעת, והאיחוד הזוגי הוא עומק חטאו של אדם, שהיה צריך להמתין לפני שיתאחד עם חוה. במצב זה, נדב ואביהוא מושפעים מעץ הדעת ולכן נתונים לשכרות היין, אך דווקא מזה הם מבקשים להיפרד. משום כך הם מבטאים זאת בכך שאינם נושאים אישה, כדי להעיד על רצונם לנהוג בשונה מאדם ולהמתין לזמן של חיבור רוחני שלם לפני שייקחו אישה.

את "אדם" של הפסוק "לא יראני האדם וחיי" כבן אדם, אלא להבין שהקב"ה מתייחס לאדם הראשון. התרגום נעשה אפוא שונה מאוד: "אדם לא ראה אותי כדי לחיות". **הזוהר** מתאר כאן כישלון של אדם הראשון, שלא הצליח להגיע למדרגה שעליה דיברנו, המחוברת לחיים האמיתיים ושקשורה לראייה.

בקצרה¹⁵, יש להבחין בין האפשרות לשמוע את האלוקות לבין לראותה. אכן, הטיעון המקובל להסביר את אי-האפשרות לראותה נשען על אינסופיות האלוקות ועוצמת הקדושה הנובעת ממנה. העין אינה יכולה לקלוט אור כזה, ובשעת גילוי הנשמה לא תעמוד בפני הדחף לשוב אל בוראה. אם כן, כיצד ניתן להבין שאפשר לשמוע את ה' מדוע אותו היגיון אינו חל?

בכך מגלה **האריז"ל** את ההבחנה העמוקה. כידוע, בגן עדן היו שני עצים מיוחדים: עץ הדעת ועץ החיים. על השני אמר ה' לאחר החטא¹⁶:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים, הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ, לְדַעַת, טוֹב וְרָע; וְעַתָּה פָּן-יִשְׁלַח יָדוֹ, וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים, וְאָכַל, וַחַי לְעַלְמִים

עץ החיים, המעניק נצחיות, נעשה בלתי נגיש. **האריז"ל** מגלה שעץ זה מקביל ללימוד סודות התורה, למה שאנו מכנים קבלה, בעוד שעץ הדעת מייצג את פשט התורה. חטאו של אדם הוא בכך שזנח את הממד הפנימי והאזוטרי של התורה והתמקד רק בהיבט המוחשי והרציונלי שלה. היבט זה מתאפיין בשמיעה, אשר מטבעה מגבילה את התפיסה לעומת הראייה המספקת פרטים רבים יותר. משום כך **התלמוד פותח את דבריו ב"תא שמע" - בוא ושמע, ואילו הזוהר אומר "תא חזא" - בוא וראה.**

מכאן אנו מבינים לעומק את פירוש **הזוהר** לגבי גילוי אלוקי דרך ראייה: אדם לא הצליח לראות, משום שהסתיר את סודות התורה. לכן נמנעה ממנו הגישה לעץ החיים ולנצחיות הנובעת ממנו. אולם אילו היה מצליח בכך, הרי שראיית האלוקות, כלומר השגת סודות התורה העליונים דרך עץ החיים, הייתה מעניקה לו חיי נצח.

משבחר בעץ הדעת, אפשר אדם את קיומה של חיצוניות החיים, גרסה חומרית של האדם המעורבת ברע. מעתה, אמנם עדיין ניתן "לראות" את האלוקות ולהשיג סודות עמוקים בתורה, אך הדבר אסור בהחלט, מחשש שהרע ינצל זאת. לכן גדולי המקובלים מצמצמים את דבריהם גם כלפי תלמידיהם, שאינם ראויים עדיין לקבלם. יש להמתין, להשתפר ולהתקדש

¹⁵ לפרטים נוספים, ראו דבר תורה יתרו תשפ"ו.

¹⁶ בראשית, פרק ג', פסוק כ"ב.

¹⁷ ליקוטי תורה, פרשת ויקרא, בדיבור המתחיל "ונבאר עתה..."

אהרן באים להעיד על כפרת חטא העגל שקיבל על עצמו. אם התהליך היה מושלם, היה צריך שמשוה ישוב לדרגת הראייה ויוריד שוב את הלוחות הראשונים מכוח עץ החיים. לשם כך היה עליו להסיר את כל שרידי הרע ולחוות את התהליך שתואר לגבי נדב ואביהוא.

מאחר שלא נתנו לו אפשרות לכך, מנעו נדב ואביהוא מן העם מעין מתן תורה שני והגבילו את השפעת חנוכת המשכן. לכן הם נחשבים כאחראים לחורבן בית המקדש, כדברי **החתם סופר**.

מכאן מובנת השתלשלות הדברים. עליהם לתקן את חטאם בכל הרבדים. לכן מצוין **הערוך לנר** שנשמתם לא עלתה מיד לשמים, אלא המתינה להיכנס בגופו של פינחס בשעת מעשה בנות מדין. כאשר זמרי חטא בפרהסיה, מציינים חז"ל שפינחס מת בעת שהתעמת עם בני השבט, ונשמתו יצאה ממנו. אז נאחזו בו נשמות נדב ואביהוא, החזירו אותו לחיים ונכנסו גם הן בגופו.

אולם **רש"י**²² מדגיש שלפני שפעל, פנה פינחס אל משה ושאל אותו: "למדתנו שהבועל ארמית קנאים פוגעים בו". השיב לו: "הקורא את האיגרת הוא יהיה השליח". מיד נטל רומח בידו. כלומר, פינחס לא פעל מבלי לשאול את משה, אף שידע את ההלכה. ייתכן שזו הסיבה שהקב"ה גרם שמשה ישכח לרגע את ההלכה, כדי שתתקן טעותם של נדב ואביהוא. אז נכנסו נשמותיהם בפינחס והצטרפו אליו בעת שפנה אל משה, כדי לתקן את אשר לא עשו.

הדעה חכמה לנפשך²³ מסביר בהתאם את המעשה של אליהו הנביא, שהוא פינחס, כאשר התעמת עם נביאי הבעל להציל את ישראל. התורה מספרת שבני ישראל עבדו לבעל. אליהו קרא תיגר על כ-450 נביאי הבעל. שני פרים נבחרו, אחד לו ואחד להם, וכל צד התבקש לבקש שתבוא אש מן השמים ותאכל את הקרבן. הם החלו ולא נענו. כאשר הגיע תורו של אליהו, אמר: "ענני ה' ענני", וירדה אש מן השמים ואכלה את הקרבן, והוכיחה את האמת.

בחירת האש השמימית לביטוי הגילוי האלוקי היא המשך ישיר לפרשתנו. אליהו, יחד עם נשמות נדב ואביהוא, מבקש התערבות אלוקית ללא כל מעשה גשמי: אש שמימית בלבד, ללא אש ארצית, כדי לתקן את האש הזרה. יתר על כן, מובן מדוע הוא המבשר את הגאולה, שכן חטאם מנע את הגישה לעץ החיים.

כאן מתבררת סיבת חטאם בפועל. **הפרי ישראל**¹⁸ מביא בשם **החתם סופר** לקשר בין מות בני אהרן לבין חורבן בית המקדש באש. בכך שהביאו אש זרה בחנוכת המשכן, אפשרו אחיזה של אש זרה במקדש העתידי וגרמו לחורבנו. לאור הדברים שביארנו, גישה זו קשה להבנה. אם מדובר ביצר הרע ובחומריותם, הרי לכאורה היה בכך דווקא תיקון.

ייתכן שהתשובה טמונה בדבריהם על משה ואהרן, כאשר ציפו למותם כדי לתפוס את מקומם. חז"ל מספרים שבשעת מותם משה מנחם את אהרן אביהם ואומר¹⁹:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהְרֹן, הוּא אֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה לְאָמֹר בְּקִרְבִּי אֶקְדָּשׁ וְעַל פְּנֵי כָּל הָעָם אֶכָּבֵד; וַיֵּדֶם אֶהְרֹן

רש"י מבאר: "היכן דבר? ונעדת שמה לבני ישראל ונקדש בכבדי". אל תקרי "בכבדי", אלא 'במכבדי'. אמר לו משה לאהרן: אהרן אחי! יודע הייתי שיתקדש הבית במידעיו של מקום, והייתי סבור: או בי, או בך. עכשיו, רואה אני שהם גדולים ממני וממך".

הערוך לנר מסביר שבני אהרן חשבו כשם שחשב משה, ולכן ציפו למותם לא מתוך רצון לרשת את מקומם אלא מתוך הבנה שכך נגזר. הם סברו שבשעת חנוכת המשכן שני מנהיגי העם יסתלקו, והם יידרשו להחליפם.

אולם כאשר הגיע רגע המעשה, לא ראו את משה ואהרן ניגשים אל האש, ולא הציעו אש זרה לקרבן. אז טעו והורו הלכה בפני רבם מבלי להיוועץ בו תחילה, והביאו את האש הזרה מעצמם.

אם נתבונן, נבין את השלכות מעשיהם. אילו היו נוהגים כראוי, לא היו פועלים מיד אלא שואלים את משה. לפי דברי **רש"י**, ברור מה היה משיב להם: "בי או באהרן יבחר ה'", ואז כך אכן היה קורה. נדב ואביהוא לא היו פועלים והיו נשארים בחיים, והקב"ה היה פונה אל שני מנהיגי העם. בכך היה נוצר הבדל מהותי.

הרמב"ן²⁰ מלמד שתכלית המשכן היא לשחזר את גילוי השכינה שהיה במעמד הר סיני. כלומר, חנוכת המשכן מעניקה הזדמנות לפתוח מחדש את שערי הידיעה ולהגיע לעץ החיים. כך מתבאר כל התהליך המתואר בפרשה. כפי שמבאר **רש"י**²¹, הקרבנות של

¹⁸ על פרשת קורח, דף צ"ד, בדיבור המתחיל "ותצא כל העדה..."

¹⁹ ויקרא, פרק י', פסוק ג'.

²⁰ שמות, פרק כ"ה, פסוק א'.

²¹ ויקרא, פרק ט', פסוק ב'.

²² במדבר, פרק כ"ה, פסוק ז'.

²³ שיחות קודש תשל"ג.

זהו בסופו של דבר הדרך שעלינו ללכת בה: להסיר
ללא הרף את כל עקבות הרע שבתוכנו, כדי לפתוח את
עינינו לאור. כך נזכה לגילוי המשיח, אמן ואמן.

שבת שלום.

יהודה משה שרביט